

*una caritate,
una regula,
similibusque
vivamus moribus*

*Liturgia est culmen
ad quod actio Ecclesiae tendit
et simul fons unde
omnis eius virtus emanat.*

SECRETARIUS LITURGIÆ
Ordinis Cisterciensis

Circular litúrgica 2017-1

Monestir de Heiligenkreuz, 23 juliol 2017

Estimats germans i germanes,

Som ja a la meitat del 2017, i puc explicar-vos moltes coses en l'àmbit de la litúrgia. Ha arribat doncs el moment d'enviar-vos aquesta carta.

Comentaris a la meva darrera carta

Se m'ha demanat d'escriure cartes més breus i limitar-les a l'essencial. Procuraré fer-ho així. Si no ho aconsegueixo, sigueu indulgents.

He rebut aquest missatge d'un monestir: «Entre altres coses, els germans de Westmalle ens han enviat vint antifonaris per enquadernar, assumint-ne fins i tot els costs d'enviament. N'estem molt agraïts. Els hem fet enquadernar pels presos d'un centre penitenciari proper. Han fet un treball perfecte i molt econòmic. Fins i tot a la presó arriba el cant cistercenc...».

Thesaurus Liturgiæ O. Cist.

El Capítol General 2015 va expressar el desig d'una major connexió en xarxa pel que fa al treball litúrgic. Crear una base de dades, un Thesaurus, per tal que cada comunitat pogués baixar textos, llibres, quaderns, documents litúrgics, etc., per a poder-ne disposar lliurement. Això ja s'ha fet. Fins i tot, en la mateixa pàgina d'internet, es pot visitar un for de discussió, en el qual es poden plantejar qüestions litúrgiques, discutir-ne i donar respostes. L'adreça d'aquesta nova pàgina és la següent: www.liturgia-ocist.org. És molt senzilla d'utilitzar. Cal registrar-se, i entrar a «Thesaurus» o a «Forum», i seguir les instruccions. Us prego que em feu saber qualsevol problema, propostes de millora, preguntes. Voldria que tota aquesta informació arribés a tots els qui s'interessen per la litúrgia o s'hi dediquen concretament. No cal dir que aquest nou servei hauria de ser

utilitzat amb assiduitat. Espero doncs la vostra col·laboració. He convidat a participar-hi membres d'altres Ordes, com per exemple els trapencs i els benedictins.
Participació activa en la Litúrgia de les Hores

La Constitució sobre la Sagrada Litúrgia del Concili Vaticà II, *Sacrosanctum Concilium*, afirma al n. 14: «La santa mare Església desitja molt que es dugui a tots els fidels a aquella participació plena, conscient i activa en les celebracions litúrgiques que exigeix la naturalesa de la Litúrgia mateixa i a la qual té dret i obligació, en virtut del baptisme, el poble cristià, “llinatge escollit, sacerdoci reial, nació santa, poble adquirit” (1Pe 2,9; cf. 2,4-5). En reformar i fomentar la Sagrada Litúrgia cal tenir molt en compte aquesta plena i activa participació de tot el poble, perquè és la font primària i necessària d'on han de beure els fidels l'esperit veritablement cristià». El n. 33 de l'Ordenament General de la Litúrgia de les Hores aprofundeix aquest pensament: «Sempre que la celebració pot ser comunitària amb assistència i participació activa dels fidels, ha de ser preferida a la celebració individual i en certa manera privada. És convenient, a més, que, en el cor i en comunitat i segons les diverses circumstàncies, l'Ofici sigui cantat, respectant les característiques de cadascuna de les seves parts i llur funció». Aquestes normes són clares i inequívokes i caldria tenir-les en compte.

La tradició del nostre Orde, tanmateix, és tota una altra. La mateixa arquitectura de les nostres esglésies preveu una participació mínima dels fidels assistents. I tots els Capítols Generals de principis de l'època moderna van rebutjar la participació dels laics en la pregària coral. Aquestes disposicions de la tradició tenen un significat més profund. Sens dubte és a causa de les normes de la clausura que no es van admetre els laics a participar-hi, i per les molèsties que podien ocasionar. Encara avui es pot constatar que la mera presència dels hostes a la pregària monàstica no representa automàticament una «participació plena, conscient i activa». El que compta és que aquesta participació sigui plena, conscient i activa en tots els membres de la comunitat.

Com reeixir a crear aquesta «participació plena, conscient i activa» de tots els fidels, dels religiosos i dels de fora, en una celebració comuna? El simple «mirar» per part dels visitants i dels turistes no és ni desitjable ni de cap ajut per a la pregària —per bé que aquest simple «mirar» pugui fer possible per a ells un veritable encontre amb el Déu viu que, de fet, no podem negar a ningú—. La bellesa de la Litúrgia de les Hores rau precisament en el fet que està oberta a tothom i hi pot participar el qui vulgui, fins i tot sense haver estat admès als sagraments. En tot cas, caldria facilitar la participació en la pregària de la comunitat, al cor, a tots aquells que desitgen pregar de debò. Tampoc no es tracta ara, de cop i volta, d'asseure'ls al cadirat del cor, però sí d'anar-los introduint oportunament en la Litúrgia de les Hores, oferint-los publicacions adaptades, llibres (amb les traduccions, si es fa la pregària en llatí), sobretot si són persones que participen regularment de la nostra pregària. Moltes persones parlen de les seves estades en monestirs durant les quals han descobert la Litúrgia de les Hores i s'han iniciat també elles a resar-la pel seu compte. És realment una benedicció per a l'Església. Amb tot, la participació dels fidels no hauria d'acabar mai sent inoportuna o problemàtica. Una comunitat, per exemple, que rep cada dia molts turistes o pelegrins tindrà altres exigències que una altra en la qual eventualment uns pocs hostes participen en la pregària. Cada comunitat haurà de trobar la forma més adient al seu tarannà i posar-la en pràctica. Acompanyar l'Ofici amb l'orgue pot facilitar també el cant comú. Escoltem, per acabar, què diu el n. 273 de l'Ordenament General de la Litúrgia de

les Hores: «La Litúrgia de les Hores no es contempla com un bell monument dels temps passats, que es conserva immutable per despertar l'admiració envers ell, sinó que, al contrari, pot reviure de nou i progressar i esdevenir un testimoni palès d'una comunitat dotada de l'alegria de viure».

Actualitat de l'Església i de l'Orde

Els bisbes catòlics de llengua francesa van anunciar una nova versió del Parenostre que entrarà en vigor per Pasqua, en lloc de per l'Advent. El nou text comporta una modificació en la frase «no ens facis caure a la temptació (ne nos inducas in tentationem)» que serà a partir d'ara «no ens deixis caure a la temptació». Això en francès, evidentment. Les esglésies suïsses de llengua francesa han acollit de grat aquest canvi. La nova versió afecta tots els països francòfons, llevat del Canadà. A Bèlgica va entrar en vigor a partir del 4 de juny, i a França començarà a introduir-se a partir del desembre, i per Pasqua del 2018 ja serà obligatòria. A Suïssa no es farà el canvi fins a la Pasqua 2018. (Font: Ràdio Vaticana 29.6.2017)

El P. Nikolaj Aracki O. Cist. (Sticna) s'ha doctorat enguany en ciències litúrgiques a la Universitat romana de Sant Anselm, i ja ensenya litúrgia a la Universitat de Ljubljana. El P. Joannes Paul Chavanne O. Cist. (Heiligenkreuz) està cursant el seu doctorat teològic en ciències litúrgiques a la Universitat de Viena i ensenyarà litúrgia aviat a l'Institut Superior de Heiligenkreuz. Ens congratulem amb tots dos ben sincerament, desitjant-los encert i dedicació en la seva nova tasca. Estic content que hi hagi dos nous experts en litúrgia a l'Orde.

Sr. Pauline Klimachs O. Cist. (Helfta) em demana que us transmeti aquesta informació: «Volem compartir el treball de composició fet a Helfta amb GABC (programa informàtic per compondre partitures de cant gregorià i text). Així també comunitats petites que vulguin cantar de tant en tant un himne o una antifona en llatí podran imprimir-ne una bella versió per als seus quadernets. Ho trobareu a <https://gregobase.selapa.net/>. Trobareu també l'himnari i l'antifonari de Westmalle a lliure disposició en format d'imatge a <http://splendorveritatis.org>». Agraeixo a les monges de Helfta aquest magnífic treball i estic content que alhora pugui ser d'ajut per a altres.

La Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, en una carta del 15 de juny de 2017, ha recordat les normes vigents sobre el pa i el vi per a la celebració eucarística: el pa per a l'Eucaristia «ha de ser sense llevat, fet només de blat i de preparació recent». «El vi [...] ha de ser natural, del fruit de la vinya, pur i sense corrompre, sense barreja de substàncies estranyes». Remet a les disposicions ja emanades pel Dret Canònic (càn. 924) i a les normes del Missal romà (núm. 48 i 50). La Congregació romana vol reaccionar, amb aquest escrit, a la tendència actual a industrialitzar i comercialitzar la producció de les hòsties, amb tot el que això comporta. De fet, moltes comunitats importen hòsties i vi de missa de l'estranger, malgrat que hi ha molts viticultors que fan vi de missa, i àdhuc monestirs, i hi ha prou comunitats religioses que fan hòsties (del nostre Orde, per exemple Valley of our Lady, la Maigrange, etc.). En aquest context la Congregació per al Culte Diví demana la combinació d'«honestedat, responsabilitat i competència» que calen per a la preparació del pa i del vi per a la celebració eucarística, que és que el hom espera, **d'altra** banda, dels nostres proveïdors habituals i de confiança. La Congregació per al Culte Diví,

d'altra banda, parla sempre de «pa», no d'«hòsties». La carta menciona un altre escrit del 2003 de la Congregació per la Doctrina de la Fe sobre l'ús de pa sense gluten i de most (suc de raïm sense fermentar) com a matèria de l'Eucaristia. El permís d'emprar pa baix en gluten i most de raïm sense alcohol pot concedir-se encara per raons mèdiques. Fins ara, per raons tècniques, no es podia arribar a un valor límit de 0,008 g. de gluten sense recórrer a additius artificials en la producció de les hòsties. Actualment, tanmateix, algunes fleques ja serveixen hòsties sense gluten amb el valor límit requerit d'un màxim de 0,002 g. sobre 100 g. de farina. El pa eucarístic que s'adapta a aquests criteris es pot emprar per a l'Eucaristia en l'Església Catòlica, ja que es considera pa de blat. En canvi, les hòsties sense gluten, elaborades amb fècula de patata, que es poden trobar a les botigues, no contenen farina de blat, i per tant no s'adeqüen a les normes litúrgiques i no està permès usar-les. Les persones que no poden combregar ni tan sols amb el pa baix en gluten, tenen la possibilitat de combregar amb el vi. (Font: Arxidiòcesi de Viena)

El Secretariat per la litúrgia de l'OCSO m'ha fet notar alguns elements que es poden emprar en l'ara festa de santa Maria Magdalena i que van ser aprovats per l'Ordinariat anglicà i en el Thesaurus Liturgiæ Horarum Monasticæ (Roma 1978): Matines: 1r nocturn, salms 6, 13, 16 (segons la numeració hebrea); lectura, Èxode 15,1-21 (o bé: Sofonies 3,14-20); 2n nocturn, salms 30, 42-43, 63; 3r nocturn, Càntic 1 Samuel 2,1-10 (o bé: Jutges 9,11-14). Vespres: salms 111, 116 (Vulgata 114-115), 139. Laudes: Lectura breu, Isaïes 30,18-21. Sexta: Lectura breu, Saviesa 1,1b-2. Vespres: Lectura breu, 2 Corintis 1,3-7. Lectures alternatives per a cada hora: Rut 1,6-18; 1 Samuel 16,14-23; Isaïes 25,1-9; Actes 13,26-33a; Actes 16,13-18; 1 Corintis 1,26-31.

Es diu que la Congregació per la Doctrina de la Fe hauria treballat en una nova instrucció per les traduccions que substituïria la parcialment contestada instrucció Liturgiam Authenticam. Altres diuen que es tractaria només d'un **complement** a aquesta instrucció. Sembla que el projecte d'aquest text està sent sotmès al judici del Sant Pare. Això vol dir que les traduccions actualment en curs haurien d'esperar potser una mica per tal de no treballar en va.

La Congregació per la Doctrina de la Fe treballa actualment en un projecte per a un cicle oficial de lectures per a l'any segon de les lectures de Vigílies, que ja existeix en moltes llengües, també en català. Aquest any segon manca encara en la Liturgia Horarum llatina (edició típica). Estaria bé reeixir a unificar els molts ordenaments existents per a les lectures de Vigílies de cada grup lingüístic a l'Església i a l'Orde. Seria també avantatjós per a la tria de les antífoes de l'Ofici que es refereixen a la lectura de Vigílies. Aquest cinquè volum de la Liturgia Horarum, anunciat ja des del temps de la reforma litúrgica, s'ha retardat molt. Potser **inclourà també un recull oficial d'oracions sàlmiques**.

La Congregació cistercenca de Mehrerau ha publicat una nova traducció de les Misses Pròpies de l'Orde Cistercenc, amb la corresponsabilitat de la Congregació Cistercenca Austríaca. El text l'han traduït i reelaborat la M. Hildegarda Brem O. Cist. (Mariastern-Gwigggen) i el P. Alberic Altermatt O. Cist. (Hauterive/Eschenbach). Aquest volum es pot adquirir al Be&Be-Verlag Heiligenkreuz: +43 / 2258-8703-400, o bé: a bestellung@klosterladen-heiligenkreuz.at, o encara on-line al lloc web: <http://www.bebeverlag.at/>. El nostre cordial agraïment a tots els qui hi han col·laborat.

Activitats del Secretariat litúrgic

Del 4 al 7 de juliol de 2017 ha tingut lloc a Roma el Sínode de l'Orde. Tal com era previst, el dia 6 vaig presentar la meva relació de les activitats del Secretariat. Hi havia moltes coses per discutir. Vaig quedar content del gran interès per part dels participants en el sínode i espero poder preparar bé els temes corresponents de cara al Capítol General 2020.

El treball del nou Gradual va endavant. Ho hem d'agraciar sobretot a les monges de Boulaur, que han assumit la realització d'aquest projecte d'una forma assídua. Com que aquest treball només es pot dur a terme adequadament amb l'ajut d'experts en música, comporta en general moltes despeses, i per això depenem del suport financer. Si volguéssiu col·laborar en aquest bell projecte, podeu adreçar-vos a mi.

L'elaboració conjunta d'un nou breviari s'està convertint en una mena de projecte competitiu entre moltes comunitats. Sempre són benvinguts els col·laboradors i ajudants.

La reelaboració del calendari propi de l'Orde, a la qual ja ens havíem referit, ja està en curs. Si hi ha propostes, dissenys o suggeriments, no us estigueu de fer-me'ls arribar.

Del 27 al 30 de setembre de 2018 tindrà lloc al monestir de Lilienfeld (Àustria) unencontre per als responsables de litúrgia dels països de parla alemanya amb el títol: «La litúrgia a l'Orde Cistercenc: promoció, renovació, praxi». Hi són convidats els mestres de litúrgia, cerimoniers, eventualment els cantors de l'O. Cist. i de l'OCSO i eventualment també de l'OSB. L'encontre està limitat —per raons pràctiques— als països de parla alemanya. Seria desitjable tanmateix organitzar encontres similars en altres àmbits lingüístics. Anirem donant-ne noves informacions. Us prego de fer conèixer a les comunitats aquest encontre i la data de realització.

Respostes a les preguntes que m'han fet

Faig una tria de les preguntes que he rebut. I ho faré d'ara endavant. Us invito, per aquestes preguntes, a entrar en el nou For on-line. No cal dir que em podeu fer personalment qualsevol pregunta.

• L'abadessa, quan pot usar el bàcul? Com l'ha de portar?

En la versió llatina del Pontifical Romà (edició típica) pel que fa a la benedicció d'una abadessa s'ha suprimit el ritu del lliurament del bàcul. Això vol dir que, a partir d'ara, les abadesses ja no reben el bàcul en la seva benedicció. Tanmateix, en algunes traduccions en llengua vernacle s'ha mantingut aquest ritu. També l'ha conservat, gràcies a Déu, el Ritual Cistercenc de 1998. El bàcul de l'abadessa és un símbol bell i important, i l'abadessa l'hauria de fer servir. Els llibres litúrgics contenen molt poques indicacions sobre l'ús del bàcul per part de l'abadessa. Segons el Ritual Cistercenc de 1998 el bàcul es pot col·locar durant la professió solemne prop del lloc de l'abadessa, que el porta, estant asseguda, durant l'escrutini de la professió solemne, durant la lectura de la cèdula de professió, o de la cèdula d'un canvi d'estabilitat, durant el trasllat del cos d'una germana difunta a l'església i de l'església al cementiri, sempre rere el fèretre, i en el moment del lliurament del bàcul en rebre la benedicció abacial (en aquest cas, el deixa immediatament després d'haver-lo

rebut). No havent-hi normes concretes sobre la manera com l'abadessa ha de portar el bàcul, ens atindrem al que està establert per a l'abat i/o el bisbe: a la mà esquerra, amb la corba mirant endavant, sense guants, eventualment amb el sudari. Fonts antigues en preveuen l'ús també en ocasió de l'admissió d'una postulant a la clausura, al cor, durant l'elecció de l'abadessa, això és, en el moment de la confirmació i la instal·lació, i quan aquesta és acompanyada al cor després de l'elecció. Segons un comentarista, però, hi ha moltes tradicions pròpies de cada monestir pel que fa a l'ús del bàcul. A voltes els abats són molt creatius a l'hora de trobar ocasions per portar el bàcul, fins i tot quan normalment no estaria previst portar-lo. Una tal creativitat, per tant, no l'hauríem de censurar en les abadesses.

• **Les monges, poden servir a l'altar durant la Missa conventual?**

El cànon 230 del Codi de Dret Canònic estableix que «per encàrrec temporal, els laics poden exercir la funció de lector en les cerimònies litúrgiques; així mateix, tots els laics poden exercir les funcions de monitor, cantor i altres, d'acord amb la norma del dret. On ho aconselli la necessitat de l'Església i no hi hagi ministres, poden també els laics, encara que no siguin lectors ni acòlits, suplir-los en algunes de les seves funcions, és a dir, exercitar el ministeri de la paraula, presidir les oracions litúrgiques, administrar el baptisme i donar la sagrada Comunió, segons les prescripcions del dret». Llegim a la Instrucció General del Missal Romà, n. 114: «Entre les Misses celebrades per algunes comunitats, ocupa un lloc especial la Missa conventual, que és part de l'Ofici quotidià, o la Missa que es diu “de comunitat”. I encara que aquestes Misses no comportin cap forma peculiar de celebració, tanmateix és molt convenient que es facin amb cant, i sobretot amb la plena participació de tots els membres de la comunitat, siguin religiosos o siguin canonges. Que cadascú hi exerceixi el seu ministeri, segons l'Orde o el ministeri rebut. Convé, doncs, que tots els sacerdots que no estan obligats a celebrar en forma individual per utilitat pastoral dels fidels, si és possible, hi concelebrin». Ja que aquí es preveu la plena participació de tota la comunitat monàstica, segons el meu parer seria lògic també que les monges participessin en el ministeri de les lectures i de l'altar, sempre que estiguin preparades per a fer-ho. Portar la creu, l'encens o els cirials, presentar les ofrenes eucarístiques, etc. no requereix ni una consagració ni una designació especial. Això es podrà fer habitualment portant l'hàbit coral (la cogulla o la capa). El n. 73 diu encara: «En primer lloc es prepara l'altar, o taula del Senyor, que és el centre de tota la Litúrgia Eucarística; s'hi col·loquen el corporal, el purificador, el missal i el calze, quan aquest no es prepara a la credença. De seguida es porten les ofrenes: el pa i el vi, que és lloable que siguin presentats pels fidels. Quan les ofrenes són portades pels fidels, el sacerdot o el diaca les reben en un lloc apropiat i són ells els qui les porten a l'altar. Tot i que els fidels ja no ofereixen el seu pa i el seu vi destinats a la litúrgia, com es feia antigament, el ritu de presentar-los conserva la seva força i el seu significat espiritual» Els “fidels” esmentats ací podrien o haurien de ser les monges, sobretot quan no hi ha altres fidels o ministres que exerceixin aquesta funció.

• **Es pot ometre una Hora de l'Ofici en el cas de grans celebracions eucarístiques (processons, professions o ordenacions sacerdotals, etc.)?**

En principi, el superior d'una comunitat està autoritzat a dispensar algun o alguns membres de la comunitat de la Litúrgia de les Hores. Aquesta facultat, en alguns casos, es podria fer extensiva a tota la comunitat per un motiu verament raonable. No hi ha una norma precisa per a aquests casos. La Congregació per al Culte Diví va adreçar a la Conferència Episcopal alemanya una carta de resposta a la qüestió sobre l'obligació de resar

la Litúrgia de les Hores (15 de novembre de 2000, Prot. N. 2330/00/L). Fa referència als preveres diocesans, però ens la podríem aplicar també nosaltres pel que fa a aquesta qüestió. En cito un passatge rellevant: «Pregunta: L'obligació es refereix a la celebració íntegra de la Litúrgia de les Hores? Resposta: Cal tenir present el que segueix: a) un motiu greu, ja sigui una malaltia, un servei pastoral, l'exercici de la caritat o el cansament, però no una lleugera indisposició, poden justificar la celebració parcial de la Litúrgia de les Hores o, fins i tot, la seva total omissió, segons el següent principi general: una llei purament eclesial positiva no obliga quan hi ha una indisposició greu; b) l'omissió parcial o total de la Litúrgia de les Hores per peresa o per motius d'un repòs no necessari no tan sols no està permesa sinó que comporta fins i tot una culpa, segons la gravetat de la matèria, contra el ministeri i la llei eclesial positiva; c) els motius que poden justificar l'omissió de la celebració de les Laudes o de les Vespres han de ser motius greus, perquè aquestes pregàries són els dos «eixos de l'Ofici quotidià» (SC 89); d) si un sacerdot ha de celebrar moltes vegades en un dia la santa Missa i això li produeix cansament, pot jutjar ell mateix tranquil·lament si hi ha un motiu just per ometre una part corresponent de la Litúrgia de les Hores; e) l'Ordinari del sacerdot o del diaca pot dispensar-los segons el cas en part o del tot de la celebració de la Litúrgia de les Hores, per un motiu just i greu, o bé els pot concedir de substituir-lo per altres exercicis piadosos (per exemple, el rosari, el viacrucis, la lectura de la Bíblia o una altra lectura espiritual, o bé per un temps raonablement llarg de meditació, etc.)».

- Cal ometre les Laudes del diumenge de Pasqua si se celebra la Vetlla Pasqual molt de matinada?

Les Laudes són el moment de la jornada en què l'Església recorda especialment la resurrecció del Senyor. La Vetlla Pasqual és en ella mateixa una celebració vigiliar, i substitueix per això les Vigílies de Pasqua. Això, però, no val per a les Laudes. D'acord amb la cita anterior, les Laudes i les Vespres no s'haurien d'ometre mai per motius de poc pes. Com a norma, en els dies festius, encara que aquestes dies comportin més fatiga per la intensitat que els és pròpia respecte dels dies normals, no s'hauria d'ometre mai cap Hora de l'Ofici.

Conclusió

Per acabar, vull donar les gràcies un cop més a tots els qui s'ocupen de la litúrgia en els seus monestirs. Us ofereixo de bon grat la meva ajuda en tot el que us convingui.

Salutacions fraternals,
vostre, Fr. Cœlestin Nebel O. Cist.

Stift Heiligenkreuz
Markgraf-Leopold-Platz 1
2532 Heiligenkreuz im Wienerwald (Austria)

E-Mail: liturgia@ocist.org
Telèfon: +43 680 44 64 364 (mòbil) / +43 2258 8703 (porteria del monestir)

[Translatio: Fr. Lluís Solà i Segura O.Cist., Poblet]